

De afstand van de angst

In januari van dit jaar sprak Jan Joris Lamers (Maatschappij Discordia) op een colloquium in Brussel over Kunst en Beleid (zie Etcetera 13). Over (het recht op) subsidies, de starheid van het theaterbestel, de oprichting van Maatschappij Discordia, de malaise binnen het repertoiretheater in Nederland. Hiernaast kan u de volledige tekst lezen. Wie geeft Lamers wederwoord?

Staande in wat eens het Romeinse theater was in Orange, verzucht Rainer Maria Rilke, nooit eerder geconfronteerd met een dergelijk monument, eigenlijk alleen bekend met het theater van het "slappe deuren-toneel", het karton: "er is geen toneel, er is geen toneel meer, daar is een gemeenschap voor nodig." Hoe te helpen?

In het nieuwste stuk van Thomas Bernhard wordt iemand opgevoerd die zich heeft laten portretteren door een jonge kunstenaar. Speciaal door een jonge kunstenaar "om hem te helpen". Ze komt uit een vermogende familie en het portret wordt al vlug op zolder opgeborgen. Dialoog:

ritter

het is alleen maar om een jonge kunstenaar te helpen

voss

jonge kunstenaars zijn niet te helpen

er bestaat geen grotere onzin dan jonge kunstenaars helpen überhaupt kunstenaars helpen is onzin

kunstenaars moeten zichzelf helpen vooral jonge kunstenaars moeten zichzelf helpen

er komt niets van jonge kunstenaars terecht

als ze voortdurend worden geholpen je vernietigt een kunstenaar door hem te helpen

vooral wie een jonge kunstenaar helpt

maakt hem kapot en vernietigt hem zo is dat

het colbertje van het maecenaten-
dom omgehangen

er is niets afstotelijkers

maar wat wordt gezegd

wordt niet gehoord

mij heeft het mecenaat altijd tegen-
gestaan

rijke mensen

mecenassen

leugenachtigheid

Voorstaande figuur is geïnspireerd op de filosoof Wittgenstein, die zijn familiekapitaal uiteindelijk afstond omdat hij er last van had. Nu er daadwerkelijk geen mecenasen meer zijn, zijn het in onze gemeenschappen, of wat daar voor doorgaat, de overheden die fungeren als opdrachtgever. En zij helpen niet, zij geven. subsidie is een recht.

De kunstenaar ontdekt oude vormen, creëert nieuwe, geeft commentaar op de werkelijkheid. Elke gemeenschap kent zijn kunstenaars, kende zijn kunstenaars, herkende zijn kunstenaars. Zonder hen zou alles verstarren en verzuren. De overheid subsidieert en dat heet geen hulp. Het gaat niet meer om het portretteren en onderhouden van de kapitaalkrachten. De overheid moet alert zijn, weten wat er in de kunst omgaat en daarop reageren, het kunstdepartement moet, zoals dat ook bij andere departementen gebeurt die uit algemene middelen worden gefinancierd, direct kunnen reageren. Is het aanbod omvangrijk en veelzijdig, dan vereist dat ook extra financiële inspanningen. Lopen de activiteiten terug, dan zou het voorstelbaar zijn dat die overheid zich terughoudender opstelt. Vooralsnog is dat beleid star. Het wordt gedirigeerd door angst. Men erkent de noodzaak van subsidiëren maar het besef van wat er in de kunsten omgaat is te beperkt om er een flexibel beleid op na te kunnen houden. Ook de kunstenaar treft hier blaam, al is zijn houding te verklaren door zijn financieel afhankelijke positie. Hij dringt er bij de overheid op aan het bestaande te handhaven zonder dat daar vaak werkelijke aanleiding voor is. Vaak. Deze houding komt voort uit een vaak niet ongegronde angst dat het beloofde geld uiteindelijk weer zal terugvloeien naar de algemene middelen en voorgoed verdwijnt. Veel inspanningen lijken

erop gericht het geld vast te houden waardoor met nieuwe artistieke ontwikkelingen nauwelijks of geen rekening kan worden gehouden. De kunstenaar neemt over het algemeen dit statische beeld als gegeven, hij is gefrusteerd, een gefrusteerde ondernemer. En de minister klopt zich op de borst als bij de algemene bezuinigingen "de kunsten relatief zijn ontzien". (het gaat hier om 0.18 procent van de rijksbegroting).

Wat de overheid voor kunst over heeft, waarop zij de percentages baseert, is volstrekt onduidelijk. Ik heb er althans nooit een duidelijk antwoord op gevonden. Men zegt dat het "groeit" naar een dergelijke vaststelling en dat er vooralsnog geen mogelijkheid is om enigerlei filosofie daarover te hebben, omdat dat zou kunnen leiden tot inmenging in zaken waar zij geen verstand van heeft. De overheid heeft het idee middels haar adviserend orgaan, in Nederland de "raad voor de kunst", ooit opgezet als een Kunstparlement, de zaak onder controle te hebben. Je zou kunnen zeggen dat op dit moment de bevoegdheden en mogelijkheden van die raad, het Kunstparlement, zeer beperkt zijn. De raad adviseert de minister maar is onderbezet en fungeert vooral als doorgever, als geldverdelers. Wat zij zou kunnen denken en bediscussiëren, zou belangrijk kunnen zijn voor het kunstaanbod. Wat zij denkt is belangrijk voor het kunstaanbod. Op grond van diepgaande onderzoeken naar waarde, kwaliteit en vooral naar de latente mogelijkheden van groeperingen en enkelingen in ontwikkeling zou een subsidiebedrag moeten worden vastgesteld voor ieder nieuw initiatief met een eigen profiel. Op dit moment is er geen punt van discussie: er is een vast bedrag en daarmee uit. Het zou mogelijk moeten worden dat het Kunstparlement in samenwerking met ambtenaren een